
Sedem desetletij dr. Franceta Kresala

"Marsikdaj gresta človekov poklic in njegovo delo vzporedno z njegovim značajem in temperamentom", je bila misel, ki jo je ob šestdesetletnici dr. Franceta Kresala zapisal njegov dolgoletni kolega in prijatelj dr. Janko Prunk. S tem se ni težko strinjati, ko gre za zgodovinarja Franceta Kresala. Prav tako se ne da oporekati dejstvu, da mora imeti gospodarski in socialni zgodovinar poleg znanja za to tudi smisel in voljo do dela, pa tudi potrpežljivost, vztrajnost in osebno ter strokovno umirjenost. S temi odlikami, ki jih je navedel dr. Prunk in so značilne za našega jubilaranta, smo se lahko srečevali vsi, ki ga že dolgo poznamo.

Letos mineva trideset let, kar sem se seznanil s Francetom Kresalom. Tedaj je bil direktor Inštituta za zgodovino delavskega gibanja, predhodnika Inštituta za novejšo zgodovino. Ker kot študent zgodovine njegovega strokovnega dela takrat nisem poznal, saj je bila gospodarska in socialna zgodovina pri študiju zgodovine na zgodovinskem oddelku ljubljanske Filozofske fakultete nekako zapostavljena, mi je predvsem vzbudila veliko zanimanje njegova osebna umirjenost in preudarnost v razpravljanih o tematiki t. i. povojne zgodovine. Obdobje po drugi svetovni vojni naj bi dobilo svoje mesto v slovenskem znanstvenem zgodovinopisju. Odločno je zastopal mnenje, da je to zgodovino, ki je bila tedaj predvsem v domeni politike in njenih ocen, treba obravnavati s tehniko in metodami zgodovinopisja in da bo inštitut, ki ga je vodil, pripravil raziskovalni projekt. Dr. Kresal je bil tako eden tistih, ki so s svojim nastopom odločilno posegli, da se je obdobje po koncu druge svetovne vojne, kljub mnogim pomislekom tudi iz vrst univerzitetnih učiteljev, začelo preučevati na znanstven način. Raziskovalni načrt za zgodovino Slovencev 1945-1976 smo na inštitutu pripravili mladi raziskovalci, katerim je dr. Kresal kljub naši strokovni neizkušeni povsem zaupal. Vzpodbujal nas je in nam stal ob strani s strokovnimi nasveti, kako politične teme predstaviti v zgodovinopisje. Ob tem delu, ki je potekalo mnogokrat ob kavi v t. i. "Kresalovem kofetarskem krožku, na katerem smo se pod "mentorstvom" starejših kolegov seznanjali s stroko in zgodovinarsko srenjo, je bilo mogoče spoznati tiste značilnosti Franceta Kresala, na katere je mislil Janko Prunk, ko je označil jubilaranta kot vrlega človeka in velikega strokovnjaka. V mnogokrat razgretih razgovorih in sodbah, ki so jih izkušenejši kolegi, ki so "vedeli" domala vse o vsem in vsakomur, izrekli kar počez, se France Kresal sicer ni pretirano oglašal, a ko se je, je bil to glas "razuma", preudarnosti in umirjenosti. Te značajske poteze se kažejo tudi v njegovem znanstvenem delu.

Mnoge življenjske lastnosti, kot že omenjena umirjenost, preudarnost, dobrodušnost in hkrati gospodarnost ter življenjska treznost in modrost, ki ga vodijo skozi življenje in poklicno dejavnost, so mu podarile "vile rojenice". Za Franceta Kresala je mogoče reči, da je v svojem bistvu in v plemenitem smislu pravi Dolenec, čeprav ni "podlegel" kultu lastnega vinograda in priseganja na cviček. Življenjsko veselje mu dajejo druge vrednote, ki so pomembnejše od teh. Delo, dom, družina!

Rojen je bil 7. avgusta 1935 v Grmu pri Trebnjem kot drugi otrok kmečke družine. Kmetija je bila sorazmerno velika, po tedanjih merilih je spadala s 17 ha skupne površine, od tega 6 ha njiv, med srednje velike kmetije. Oče kot podjeten gospodar, ki se je na kmetijo priženil, je kmetijo večal z dokupovanjem zemlje, predvsem gozdov. Ukvarjal se je namreč tudi z oglarstvom in oglje v večjih količinah prodajal v Ljubljano. Poleg podjetnosti je imel smisel tudi za napredek in je sodeloval v zadrugi za elektrifikacijo domačega območja in skrbel za modernizacijo kmetije z nakupi takrat modernih kmetijskih strojev. France je očeta izgubil v času vojne in mnogo let ni vedel za njegovo usodo. Zanj je zvedel pred nekaj leti, čeprav sta očetova smrt in mesto pokopa ostala še vedno neznanki.

Kot partizan je bil njegov oče konec marca 1944 pri Škofljici ujet in nato zaprt v Ljubljani do avgusta, ko so ga poslali v Begunje. Od tam so ga poslali v koncentracijsko taborišče Mauthausen, od koder pa se ni vrnil. Njegova usoda je ostala skrivnostna do danes. France Filipič, pesnik, publicist in zgodovinar, je odkril ob raziskavi o Slovencih, interniranih v Mauthausnu, da je bil konec marca 1945 Francetov oče med štirimi begunci iz taborišča, z dvema Rusoma in Litvancem, ki pa jih niso ujeli. Za njim se je izgubila vsaka sled.

Po vojni je bilo življenje na kmetiji zelo težko. Na kmetiji je ostala mati z dvema otrokoma, Francetom, ki je imel ob koncu vojne deset let, in njegovo dve leti starejšo sestro. Zaradi pomanjkanja delovne sile zemlje niso mogli sami obdelovati, zato so morali zemljo oddati drugim v obdelovanje.

Osnovno šolo je France Kresal obiskoval v Dolenji Nemški vasi. Šolanje je od leta 1948 nadaljeval na gimnaziji v Novem mestu, kamor se je vsak dan vozil z vlakom. V gimnazijskih letih je bil s številkami v "dobrih odnosih", njegov najljubši šolski predmet je bila fizika, zato se je odločil za študij elektrotehnike. Vendar je "usoda" hotela drugače. Maturiral je leta 1956. In prav matura je povzročila, da je postal zgodovinar. Matura mu je ostala v spominu tudi zato, ker je bil predsednik maturitetne komisije, matura je bila tudi takrat eksterna, zgodovinar prof. dr. Metod Mikuž. S poznavanjem razmejitvene črte med italijanskim in nemškim okupacijskim območjem je Mikuža navdušil. Na zabavi, ki je sledila po opravljanju mature, je profesor Mikuž Franceta, ki mu je povedal za odločitev, da bo študiral elektrotehniko, prepričeval, naj gre raje študirat zgodovino. Povabil ga je celo, da naj ga obiše na fakulteti, vendar se je Kresal odločil za študij elektrotehnike. Ko pa je jeseni vseeno obiskal profesorja Mikuža (takrat je bil zgodovinski oddelek v Narodni in univerzitetni knjižnici), se je po prvem semestru odločil za študij zgodovine. Všeč mu je bilo prijateljsko vzdušje, kakršno je bilo med študenti zgodovine. Vsekakor ni edini med mnogimi danes priznanimi zgodovinarji, ki so se najprej odločili za kakšen drug študij, in so nato postali zgodovinarji. Morda je to celo bolj pravilo kot izjema?



Poleti 1956 v Trebnjem

Zgodovino je študiral z radostjo in zavzetostjo, tako zaradi zanimanja zanjo kot zaradi družbe, saj je imel v letniku dobre kolege, z mnogimi še danes poklicno sodeluje. Zaradi študijske zavzetosti je bil med kolegi študenti opazen. Bil je tudi predsednik Kluba študentov zgodovine. Čeprav je sprva kazal zanimanje za starejšo zgodovino in arheologijo, nameraval je napisati diplomsko nalogo o arheološkem odkrivanju na trasi avtoceste Ljubljana-Zagreb, ki so jo takrat gradili, je spet posegla vmes "usoda". Če je bilo prvi "usodi" ime Metod Mikuž, ji je bilo glede odločitve za diplomsko delo, kar je Franceta Kresala zaznamovalo za vse življenje, ime Vasilij Melik. Na prigovarjanje dr. Vasilija Melika se je namreč odločil za diplomsko nalogo, ki ga je opredelila kot gospodarskega in socialnega zgodovinarja. Ko je predilnica iz Litije ob svoji petinsedemdesetletnici nameravala preučiti svojo preteklost, se je obrnila na oddelek za zgodovino, da bi kdo od študentov opravil zanj takšno raziskavo. (Hvalevredna odločitev vodstva tovarne, pa ne le za tedanji čas, marveč tudi za današnje razmere!). Zanj se je odločil France Kresal in začel brskati po arhivu tovarne. Spoznal je osnovni vir za zgodovino tovarne, t. i. moštvene knjige, vendar so ga bolj kot te zanimali lastniški, kapitalski odnosi, menjavanje lastnikov tovarne in vložki vanjo. Pri raziskovalnem delu je Kresalu zelo pomagal z nasveti Jože Šorn, ki je imel tedaj že izkušnje s tovarniškim arhivom, saj je obdelal zgodovino papirnice Vevče in je bil nasploh najboljši strokovnjak za preteklost slovenskega gospodarstva do prve svetovne

vojne. Za strokovno mentorstvo in prijateljsko pomoč pa je France Kresal Šornu še danes hvaležen, saj mu je "izdal" osnove raziskovanja gospodarske in socialne zgodovine, namreč da se vse "skriva" v arhivskem gradivu. Preden je preprosto postavil fascikel arhivskega gradiva in mu pokazal, kje in kako naj išče v gradivu. Mogoče je reči, da je bilo Kresalovo srečanje s Šornom tretji prst "usode", da je France postal gospodarski in socialni zgodovinar. S Šornom sta postala v času, ko sta se oba zaposlila na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja poglobljena raziskovalca gospodarske in socialne zgodovine, dejanska oblikovalca te smeri slovenskega zgodovinopisja.

Na arhivskem gradivu tovarne je Kresal zgradil svoje prvo raziskovalno delo, ki ga je predložil tudi kot diplomsko. Zanj je prejel študentsko Prešernovo nagrado ljubljanske univerze. Predvsem pa je, najbrž kot prvi (morda do danes edini) študent, še preden je diplomiral uspel izdati knjigo - monografijo iz svoje raziskave. Knjiga *Razvoj predilnice Litija* je izšla leta 1961. O knjigi je v oceni Jože Šorn (Zgodovinski časopis, 1963), ki je bil strog kritik in natančen raziskovalec, zapisal, da se vidi "da se je pisec lotil naloge z velikim poletom, vztrajnostjo in težnjo dati iz rok čim boljšo razpravo. Za sestavo svojega spisa je preštudiral Kresal kar precej virov in literature". Knjiga je izšla nato še leta 1976 ob 90-letnici litijske predilnice in nato ob stoletnici, spremenjena in dopolnjena s prispevki delavcev tovarne, ki jim je bil pri raziskovanju in pisanju Kresal mentor. Zgodovina tekstilne industrije na Slovenskem ga je ob tem prvem delu tako prevzela in opredelila njegovo nadaljnje delo zgodovinarja raziskovalca.



*Absolventi zgodovine na izletu na Pohorju konec petdesetih let
(dr. France Kresal je tretji z desne)*

Po diplomi februarja 1963 se je France Kresal zaposlil na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja (sedaj Inštitut za novejšo zgodovino). To mu je bila edina služba, kar tudi kaže na njegovo osebnostno stanovitnost. Najprej je bil asistent, ko je leta 1972 doktoriral znanstveni sodelavec, nato 1976 višji znanstveni sodelavec, maja 1982 pa ga je fakultetni svet Filozofske fakultete ljubljanske univerze izvolil za znanstvenega svetnika. Kot je bil stanoviten glede zaposlitve, inštitutu je ostal zvest do svojega zadnjega dne službene poti, v pokoj je odšel februarja 2004, je bilo tudi njegovo znanstveno delovanje glede problematike, ki jo je preučeval in predstavljal brez odstopanj, opredeljeno s tematskimi sklopi: zgodovina tekstilne industrije, socialne politike in sindikatov.

France Kresal je tako med redkimi slovenskimi zgodovinarji, ki so vse svoje raziskovalno delovanje namenili preučevanju gospodarske in socialne zgodovine. Zato je eden redkih oblikovalcev podobe slovenske gospodarske in socialne preteklosti in eden nosilcev te zvrsti zgodovinopisja pri nas. Je eden od stebrov gospodarskega in socialnega zgodovinopisja na Slovenskem ob sicer ne preveč številnih t. i. gospodarskih zgodovinarjih.

Iz gospodarske zgodovine je največ pozornosti namenil tekstilni industriji. Ta njegova izbira je bila sicer pogojena z diplomskim delom o litijski predilnici. O tem je v poročilu o Kresalovi knjigi Šorn zapisal: "Ne bi bilo nápak, če bi se Kresal temeljito lotil monografije o tekstilni industriji. To bi ga sicer stalo 3-4 leta naporenega študija virov in literature, bi pa s tem obogatil znanje o naši gospodarski zgodovini. Osnovo za tako delo si je pridobil že s pisanjem tu ocenjene knjige". Seme je bilo s tem posejano! Te vzpodbudne besede izkušenega gospodarskega zgodovinarja in prijateljevanje z njim so bile najbrž odločilne pri njegovi nadaljnji odločitvi za preučevanje razvoja tekstilne industrije na Slovenskem. Pri tem je igrala vlogo tudi zavest, da je ta industrijska panoga ena temeljnih pri industrializaciji Slovenije. Tekstilna industrija je bila namreč simbol druge stopnje industrializacije pri nas in je bila zato "markantna" tema, kot jo je označil v recenziji Jože Šorn (Zgodovinski časopis, 1977, str. 232-235). To je bila zaradi načina razvoja tekstilne industrije na ozemlju Slovenije v okviru prve jugoslovanske države, ki je "boom" doživela med obema vojnama, številčnosti tekstilnih tovarn (leta 1918 jih je bilo 5, leta 1941 pa 67), pa tudi glede na število zaposlenih v letih. Kresal je s to temo in načinom raziskave bil tisti, ki je začel sistematično preučevati gospodarsko zgodovino obdobja po prvi svetovni vojni. Bil je nekakšen pionir tovrstnega raziskovanja. Zgodovino tekstilne industrije je Kresal obdelal v doktorski disertaciji, ki jo je zagovarjal na ljubljanski univerzi leta 1972. V knjižni obliki je izšla leta 1976 pri založbi Borec (408 strani) in je "ena izmed tistih solidnih monografij, ki bo nedvomno še dolgo časa ostala na vrhu temeljnih del v naši gospodarski in delavski zgodovini", je o njej menil Šorn ter, da "kdor bo v bodoče še razglabljal o delavskem vprašanju, bo moral najprej vzeti v roke to Kresalovo delo". In Šorn se ni zmotil. V tem delu je Kresal združil gospodarsko zgodovino, ko je prikazal razvoj tekstilne industrije, pa tudi socialno s prikazom tekstilnega delavstva in njegovega socialnopolitičnega položaja. Razvoj tekstilne industrije na Slovenskem in v njej zaposlene je Kresal obravnaval v mnogih znanstvenih, strokovnih in poljudnih člankih.



Aprila 1966 je dr. France Kresal nastopil na znanstvenem simpoziju ob 25-letnici OF z referatom Nastajanje akcijske enotnosti slovenskega delavstva

Poleg razvoja gospodarstva v času med svetovnima vojnama, s poudarkom na tekstilni industriji, je velik del svojega raziskovalnega dela posvetil predstavitvi drugega pola - socialni zgodovini s poudarkom na zgodovini socialnega položaja delavstva, njegovih organizacij, ki so skrbele za izboljšanje tega položaja, torej strokovnih organizacij oziroma sindikatov. To je mogoče strniti v pojem socialna politika kot sistem prizadevanj in ukrepov države, družbe in posameznikov za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer prebivalstva. Zgodovina socialne politike je postala Kresalu vodilna tematika njegovih raziskav.

Socialno politiko je obdelal v širokem časovnem loku več kot stotih let, od druge polovice 19. stoletja pa do konca 20. stoletja. Predstavil je t. i. delavsko zakonodajo, ki je vplivala na socialni položaj in na življenjske razmere delojemalcev, predvsem delavstva. Šlo je za delovno-pravne odnose, ki so se razvijali in spreminjali pod vplivom politične oziroma od nje odvisne državne oblasti. Ti so imeli odločilni vpliv na socialni položaj delavstva, katerega je predstavil v obdobju med svetovnima vojnama.



Zaposleni Inštituta za zgodovino delavskega gibanja 6. novembra 1979.

V prvi vrsti direktorji Inštituta od 1971 dalje: na sredini dr. France Kresal, direktor v letih 1975-1979; desno dr. Milica Kacin Wohinz, direktorica 1979-1983, dr. Tone Ferenc direktor 1971-1975, levo dr. Jasna Fischer, direktorica 1983-2005; skrajno desno dr. Jerca Vodušek Starič, direktorica od leta

Obdeloval je gmotni položaj delavstva in delovne razmere ter socialno zakonodajo. V študiji *Pregled razvoja delavskozaščitne zakonodaje in ustanov delavske zaščite v Sloveniji med obema vojnama* (Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 1968-1969, št. 1-2) je poleg pregleda zakonov predstavil tudi obseg in učinkovitost njihovega izvajanja, s čimer je to problematiko prikazal celovito. Poleg tega je obdeloval vprašanja plačevanja delavstva, torej mezd, stanovanjsko problematiko od stanovanjske zaščite do gradenj stanovanj, pri čemer je ugotovil, da so bili mnogi ukrepi državnih oblasti glede stanovanjske problematike in omejevanja stanovanjskih lastniških pravic omejevalni tudi po prvi svetovni vojni in ne le po drugi. Pri preučevanju socialne politike in zakonodaje, ki jo je usmerjala, je segel tudi v 19. stoletje, v čas ko je bila zakonodaja, s katero je država urejala in reševala socialna vprašanja zaposlenih v gospodarstvu, torej delavcev ali natančneje proletariata, v pravem smislu tega pojma. Položaj delavstva in njegovo sestavo, delovne pogoje, mezdni sistem, zasluzke, življenjske stroške je predstavil v številnih razpravah. Najtesneje pa je s temi temami povezoval delovanje delavskih strokovnih, tj. sindikalnih organizacij kot tistega načina delovanja delavstva, prek katerega so se borili za svoj položaj in prisiljevali državo in delodajalce. O delovanju sindikatov med svetovnjima vojnama je napisal vrsto razprav in sodeloval pri samostojnih publikacijah o zgodovini sindikalnega gibanja na Slovenskem. Posebno pozornost je pri tem posvetil enotnosti delavstva v tridesetih letih

20. stoletja, posebej še stavkovnemu gibanju in stavkovnim bojem. Pri teh so imeli vodilno vlogo delavci zaposleni v tekstilni industriji. Stavki delavcev, zaposlenih v kranjskih tekstilnih tovarnah, ki je bila leta 1936 in je bila ena najdaljših stavk v vsem obdobju med vojnama, je dal tudi ime. Poimenoval jo je "velika" stavka, kar ni politična oznaka, ampak se je zanj odločil zaradi stvarnih dejstev, predvsem zaradi dolgotrajnosti stavke, njene dobre organiziranosti in vodenja, vključno z logističnimi zadevami prehranjevanja delavcev, ki so živeli v tovarni ves čas stavke.

Povedati je treba, da so njegove raziskave in predstavitve za vrsto tem iz gospodarske, predvsem pa socialne zgodovine, pionirsko delo v slovenskem zgodovinarstvu.

Najpoglavnejše ugotovitve dolgoletnega raziskovalnega dela gospodarske in socialne zgodovine je predstavil v knjigi *Zgodovina socialne in gospodarske politike v Sloveniji od liberalizma do druge svetovne vojne* (Ljubljana 1998). V knjigi je zbral svoj raziskovalni opus. Prikazal je značilnosti socialne politike in z njo ozko povezane gospodarske politike v obdobju stotih let, od srede 19. stoletja dalje, ko se je zaradi industrializacije v Avstriji začela razvijati tudi socialna politika oziroma zakonodaja, ki je imela s strani države nalogo zaščititi delojemalce in jih obvarovati pred pretiranim izkoriščanjem s strani nosilcev kapitala. Iz objavljenih študij lahko spoznamo tudi, kakšna je bila gospodarska podoba slovenske družbe med svetovnim vojnama, kako je bila bogata in kako revna. Na osnovi podatkov je predstavljen značilen slovenski podjetnik in prevladujoči tip podjetja, kakršen je bil v času med svetovnim vojnama. To so bila podjetja, v katerih je bilo zaposlenih do 200 delavcev, po pravnem položaju družbe z omejeno zavezo, ki jih je vodil lastnik sam; leta 1938 je bilo takšnih podjetij v Sloveniji 70%, 20% je bilo manjših in 10% večjih. Delniških družb je bilo malo - le 56. Domačih podjetij je bilo 86%, tuj kapital pa je bil zlasti v večjih podjetjih. Za Slovenijo je bilo značilno tudi to, da je bila polovica tovarniških obratov zgrajenih po prvi svetovni vojni, največ do leta 1925. Poleg te podobe gospodarskega stanja, pa je v tem Kresalovem delu mogoče dobiti tudi odgovore na vse pojme oziroma pojavne oblike socialne politike od njenih začetkov na naših tleh, npr. glede mezd in plač. Vsebinsko gre za resnično zgodovino delavskega gibanja iz vidika, kako so delavci na eni in država kot inštitucija na drugi strani reševali socialna vprašanja. Večji del knjige obravnava odnose med delodajalci, režim dela, kako so bili zaščiteni v odnosu do delodajalca in kako so se prebijali skozi življenje.

Na sistematičen in poveden ter predvsem pregleden način je predstavil bistvene pojme oziroma pojavne oblike socialne politike v geslih, ki jih je napisal za Enciklopedijo Slovenije. S tem je obogatil splošno vedenje marsikom, ki ne posega po znanstvenih študijah, ki jih je napisal. Vsako geslo je na enciklopedičen, torej sistematičen in pregleden način predstavljen pojem in pojav, npr. mezdnostno gibanje, mezdnostno razmerje, osebni dohodek, plača itd. Poleg takšnih gesel je prispeval tudi pregledna gesla iz naše gospodarske preteklosti. Njegovo delo pri Enciklopediji Slovenije ima zato velik pomen za poznavanje problematike iz gospodarske, posebej pa še socialne zgodovine oziroma socialne politike.



Ob 20-letnici Inštituta za zgodovino delavskega gibanja na svečani seji v dvorani ljubljanskega magistrata; desno od Franceta Kresala soodlikovanca dr. Tone Ferenc, levo Miha Parkelj

Potem, ko se je spomladi 2004 upokojil, je sodeloval kot eden od štirih avtorjev pri knjigi o pravni zaščiti in organiziranosti vojnih invalidov, torej s temo, ki jo je začel obdelovati v prvem obdobju svojega raziskovalnega dela kot prvi med slovenskimi zgodovinarji. Napisal je poglavje, dolgo študijo o državni zaščiti invalidov prve svetovne vojne v prvi jugoslovanski državi. Kot avtor je sodeloval tudi pri obsežni Slovenski novejši zgodovini 1848-1992 (Ljubljana 2005), ki so jo napisali sodelavci Inštituta za novejšo zgodovino.

France Kresal je mnogo nastopal tudi na različnih znanstvenih srečanjih, simpozijih, konferencah, na katerih je podajal referate, ki so bili zaradi svoje preglednosti in povednosti dobro sprejeti in so mnogim, ki niso gospodarski in socialni zgodovini dajali pravega pomena, širili njihovo "obzorje". Mnogi so šele tako začeli razumevati socialno in gospodarsko zgodovino in njen pomen za celovito podobo preteklosti.

V slovenskem sodobnem zgodovinopisju, ki ga morda celo neustrezno delimo na politično ter na gospodarsko in socialno, ima dr. France Kresal pomembno mesto. Mogoče ga je umestiti med tiste zgodovinarje, ki so gospodarsko zgodovino na Slovenskem utemeljili, glede socialne zgodovine oziroma zgodovine socialne politike pa je nedvomno njen utemeljitelj in še vedno vodilni strokovnjak. S svojim delom je veliko pripomogel, da se je gospodarska in socialna zgodovina umestila v slovenskem zgodovinopisju kot njegov pomemben del.



Ob Kresalovi 60-letnici na Inštitutu za novejšo zgodovino leta 1995. V prvi vrsti sedijo dr. Jasna Fischer, dr. France Kresal in dr. Miroslav Srtiploušek.

France Kresal ni pustil svojega pečata le na Inštitutu za novejšo zgodovino, ampak še bolj v vsem slovenskem zgodovinopisju. In še vedno ga pušča, kajti kljub temu, da je upokojenec, še vedno najde čas za zgodovino oziroma zgodovinopisno delo. Njegovo delo, ki ga kljub prislovični prezaposlenosti upokojencev in pomanjkanju časa še nadaljuje, pomeni za slovensko zgodovinopisje in poslanstvo tega velik prispevek. Za dr. Franceta Kresala je zato mogoče reči, da je pomemben del slovenskega zgodovinopisja.

Poleg znanstvenega, raziskovalnega dela je bil France Kresal dejaven tudi na drugih področjih. Bil je predsednik Sveta IZDG (1972-1974) v letih 1975 do 1979 je bil direktor Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Odločitev, da je postal direktor inštituta, je mogoče razumeti kot priznanje njegovemu dotedanjemu delu in njegovi osebnosti. Zavedal se je namreč, da voditi ustanovo, v kateri je sicer skupno zanimanje in skupen namen, a vsakdo je imel različen način dela, pomeni "nositi štrihan lavor vode, tako da ta ne pljuska čez rob ali se ne polije", so bile njegove besede, ko je označil direktorovanje inštituta, na katerem so bili resnično v veliki meri zbrani individualisti. Funkcijo direktorja, ali kot se je tedaj v samoupravnem besednjaku reklo "individualnega poslovodnega organa", je opravljal zelo uspešno, saj je v tistih letih inštitut dokončno postal del slovenskega raziskovalnega zgodovinopisja, in je "plul" v sorazmerno mirnih vodah tako glede finančnega položaja, kot tudi glede odnosa do politike in njenih zahtev po "angažiranem" zgodovinopisju. Kresal je željam politike sicer rad ustregel, vendar le tako, da je imelo značaj znanstvenega dela. Na ta način je politikom vcepil v njihov siceršnji pogled na zgodovino pomen znanstvenega zgodovinopisja novejše

zgodovine. Značilnost njegovega direktorovanja je bila tudi kadrovska okrepitev inštituta z diplomanti zgodovinskega oddelka ljubljanske Filozofske fakultete in odločitev, da inštitut postane nosilec t. i. povojne zgodovine. Tedaj mladi zgodovinarji so danes "okostje" inštituta. Leta 1980 je prevzel vodenje znanstveno-raziskovalnega oddelka inštituta in ga je uspešno vodil skoraj celo desetletje, potem je zaradi različnega razumevanja načina vodenja direktorica sama prevzela to delo. France Kresal je z vodenjem raziskovalnega oddelka in znanstvene politike inštituta tvorno sooblikoval njegovo podobo znanstvene ustanove. Ob dvajsetletnici inštituta je leta 1979 za svoje delo, tako znanstveno kot "menedžersko" dobil priznanje države oziroma družbe v obliki državnega odlikovanja Red republike s srebrnim vencem.

France Kresal je bil tudi svojevrsten mentor mnogim mlajšim kolegom, ki so se odločili za preučevanje gospodarske in socialne zgodovine. Skozi navidez nevezan pogovor nam je namreč podajal mnoge napotke in "skrivnosti" raziskovanja. Dr. France Kresal je vsekakor zanimiv sogovornik, s katerim je mogoče po več ur "reševati" mnoge zgodovinske probleme, pa tudi druge. Pri tem ga odlikuje umirjenost in jasnost misli, ki je izraz njegove življenjske filozofije, ki bi jo lahko strnili v stavek: "Živi in pusti živeti". Ta žlahtna lastnost je zelo pomembna in takšen je bil tudi kot direktor in kot vodja znanstvenega oddelka. V strokovnih pogovorih, so so bili prijateljski in poučni, je izrekel mnoge sodbe in iskrive misli, ki bi bile vredne, da jih spozna več ljudi kot le trenutni sogovornik.



Dr. France Kresal v zauzetem pogovoru z dr. Dušanom Bibrom decembra 1997

V letih 1980 do 1982 je bil predsednik Zveze zgodovinskih društev Slovenije, nato pa še štiri leta podpredsednik in član predsedstva zveze jugoslovanskih zgodovinarjev. Ob sedemdesetletnici je tudi zato postal častni član ZZDS. Od leta 1983 do razpada jugoslovanske države je predsedoval jugoslovansko-češkoslovaški zgodovinski komisiji, ki je bila tudi zaradi njegovega zavzemanja med bolj aktivnimi podobnimi komisijami, ki so jih imeli jugoslovanski zgodovinarji s kolegi iz mnogih držav.

Francetu pomeni poleg predanosti svojemu poklicnemu delu veliko vrednoto predvsem družina. Družinsko življenje mu veliko pomeni, zato je v vsem svojem poklicnem delovanju iskal in našel način pravišnega usklajevanja svojega življenja, razpetega med domom in službo. Kljub temu da se hčeri nista odločili slediti očetu po zgodovinarskih poteh, je delo obeh tematsko zelo povezano z delom Franceta Kresala, vendar na področju pravnih znanosti. To je nedvomno posledica njegovega očetovskega vpliva. Sedaj, ko je v pokoju se lahko še več posveča družini in "funkciji" dedka, vendar še vedno najde čas in zadovoljstvo v raziskovalnem delu na inštitutu, ki mu je bil hote ali nehote drugi dom.

Ob življenjskem jubileju mu kolegi in prijatelji želimo vse najboljše. Predvsem zdravja, ki je pogoj osebne sreče, in še veliko ustvarjalnih let.

* * *



Dr. France Kresal in dr. Miroslav Stiplovesek, kolega in prijatelja od študentskih let dalje, oktobra 2000

Ker je med slovenskimi zgodovinarji v zadnjem desetletju nastal lep in za zgodovinarje tudi koristen običaj, da ob življenjskih jubilejih zgodovinarjev, ki so v svojem znanstvenem in strokovnem delu prispevali k novim spoznanjem slovenskega zgodovinarstva, objavimo zbornik znanstvenih razprav, smo v uredništvu *Prispevkov za novejšo zgodovino*, član uredništva je bil vrsto let tudi Kresal, sklenili objaviti takšen jubilejni zbornik tudi ob njegovi sedemdesetletnici. To je na neki način izraz spoštovanja do njegovega poklicnega dela in njega samega, ki nam je bil ljub sodelavec in prijatelj. Namen te številke *Prispevkov za novejšo zgodovino* je torej dvojen, jubilejen in strokoven. V Kresalovem zborniku namreč združiti "prijetno s koristnim". Zato smo zasnovali vsebino tako, da smo povabili k pisanju jubilarne prijatelje in sodelavce, tako z Inštituta za novejšo zgodovino, kateremu je dal s svojim delom pečat, kot tudi iz drugih znanstvenih "središč". Na vabilo uredništva se je odzvala večina povabljenih, tako da smo dobili 30 znanstvenih člankov. Večina avtorjev je obravnavala teme iz gospodarske in socialne zgodovine, čeprav se mnogi s to tematiko v svojem delu običajno ne ukvarjajo. Vsem, ki so s svojim prispevkom sodelovali v tem jubilejnem zborniku, ki je zaradi organizacijskih razlogov izšel leto kasneje, kot je imel France Kresal svoj okrogli jubilej, in so na ta način dodali nove kamenčke v mozaik spoznanj slovenskega zgodovinarstva, se v imenu uredništva revije zahvaljujem.



Dr. France Kresal in dr. Žarko Lazarević, gospodarski zgodovinar, oktobra 2000



Dr. France Kresal sprejema čestitke direktorice Inštituta za novejšo zgodovino dr. Jasne Fischer ob svoji 60-letnici

Zbornik, posvečen dolgoletnemu sodelavcu in prijatelju, s katerim sem sodeloval od začetkov svoje raziskovalne oziroma znanstvene poti, sem uredil s posebnim veseljem, iz spoštovanja do jubilaranta in do kolegov, ki so s svojimi znanstvenimi članki prijazno sodelovali. Za bogato vsebino zbornika gre zahvala vsem.

Zdenko Čepič

Bibliografija dr. Franceta Kresala

Prispevki za novejšo zgodovino, 1989, št. 1 (Trideset let Inštituta za zgodovino delavskega gibanja : bibliografija)

Prispevki za novejšo zgodovino, 1999, št. 1 (Inštitut za novejšo zgodovino; 40 let : bibliografija 1989-1999)

COBISS - bibliografije (<http://cobiss.izum.si>)